

Получена: 25.02.2020 г.

Приета: 19.03.2020 г.

НОВА АРХИТЕКТУРА НА БАНКОВИТЕ КЛОНОВЕ

С. Кисляков¹, Бл. Вълков²

Ключови думи: банки, банкови клонове, административни сгради, Е-офиси, конферентни зали

РЕЗЮМЕ

Целият сектор на административните дейности, особена част от които са банковите услуги, се изменя радикално в началото на ХХІ век. Основите на тези промени са глобализацията и дигитализацията. Остава неизменен само човешкият фактор, но с променена роля. Засяга се структурата на пространствата, както и функциите – някои се видоизменят, други възникват сега.

Съществуват исторически три основни структурни схеми на устройството на административните сгради и един нов тип, отразяващ дигитализацията (т.нар. Е-офис):

I. „Клетъчна“.

II. „Пейзажна“/“Open space”.

III. „Хибрид между първите две“ – модули, оразмерени за около 6 – 7 работни места.

Световният опит дава достатъчно примери за новите банки и техните мултиплицирани клонове. Българската архитектурна практика се обогатява с нови и дори приносни примери, което в научните изследвания си заслужава да бъде изследвано.

1. Въведение

Банките на ХХІ век се променят бързо и радикално, повлияни от глобализацията и дигитализацията. Човешкият фактор вече е с променена роля.

¹ Сава Кисляков, ас. арх., кат. „Обществени сгради“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: sava.kisliakov@gmail.com

² Благовест Вълков, проф. дн арх., кат. „Обществени сгради“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: blagoarch@yahoo.com

Основно се засягат функциите и структурата на пространствата. Популярно изглеждащи като „крепости“, банките днес са приветливи и неутрални, неподказващи необходимата „сигурност“ и „стабилност“, свързани със собствеността на вложителите.

2. Кратка история на Административните сгради

Развитието на голямата типологична група „Административни сгради“ следва естествения път на развитието на самите административни дейности. Това е път на непрекъснато „роене“, обогатяване и усложняване. С архитектурата се случва същото – много и твърде отдалечени като функция, начин на ползване от хората (населението) и служителите, много нови изисквания, различен подход към техния вид, образ...

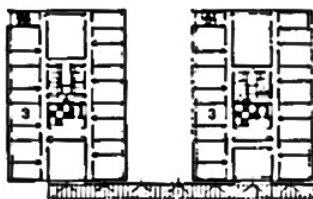
Фиг. 1. Банка „Хон Конг“, арх. Норман Фостър

Исторически съществуват три, следващи една след друга във времето, структурни схеми (също така системи) на административните сгради:

- I. „Клетъчна“/„Коридорна“ – общо пространство (коридор, галерия, вестибюл), кабинети – за 2, 3, 4 служители; при проф. Лазаров [1] може да се види т.нар. „таблица на Зегер“, показваща различни вариации на тази схема и техния икономически смисъл. Вж. фиг. 2.
- II. „Лейзажна“/”Open space” – цял етаж като едно пространство, обзавеждане със свободно разположени работни места без съобразяване с естественото осветление от фасадните стени, отделни блокове за комуникациите и сервиза, както и боксове за ръководния състав (визуално и звуково отделими с допълнителни средства – щори и др.); броят на работните места не се предопределя, а зависи изцяло от общия брой на служителите; има психологически недостатъци (!).

- III. „Хибрид между първите две“ – модули, оразмерени за около максимум 10 работни места според психологически установената възможност за самоподбиране и поносимост между хората; примерът с Осигурителната компания „Апелдорн“ на арх. Херман Херцбергер илюстрира най-добре тази схема.
- IV. *E-работно място* („E-office“) – това е изцяло дигитализирано работно място, без формиране на интериор и „атмосфера“; този тип няма връзка с по-широк контекст (хора или пространства).

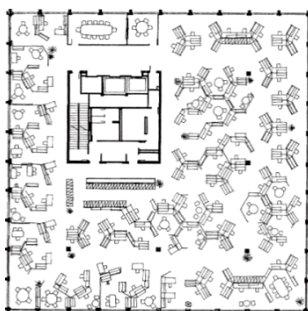
Първият тип схема е с най-продължителен живот до към 50-те години на ХХ век. От общ разпределител се отива в помещения за малък брой работещи / „кабинет“ [1]. Не се държи сметка за съвместимостта на служителите, техните психоемоционални особености и ефективността от работата им в резултат от условията на тази работа. Това е свързано с многовековната продължителност на процеса на еманципация на личността и отчитането на нейните характеристики и желания. Вж. фиг. 2. Процесът завършва през ХХ век и вече в административните дейности и сгради участват свободни, различни и уважени личности с техните специфични нужди от конкретни работни места и изисквания към подходящи членове на работните екипи.

Фиг. 2. „Клетъчна“ („Коридорна“) схема

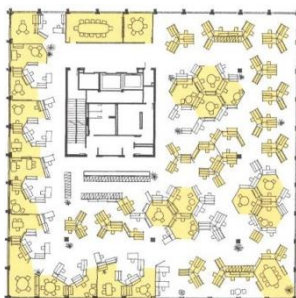
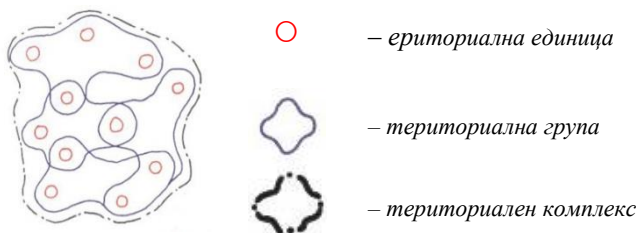
Една случайност предизвиква радикална промяна в концепцията за пространствената структура на административната сграда. Тя е свързана с коренно различна урбанистична идея за функционалното устройство на Лондон. За да бъде разтоварен градът от многобройните работещи в различни бизнес организации, се решава всяко предприятие от над 50 работещи да бъде извадено извън Лондон и такива повече да не се разрешават за устройване. Допуска се малка грешка, нормата описва полагащата се РЗП за такава сграда, а не самия брой на работниците. В резултат на архитекти хрумва идеята да запазят разрешената квадратура, като нарушават броя на работещите. Това – с напълно професионален подход, те се изхитрят да постигнат чрез премахването на стените между обичайните кабинетни работни пространства, също и необходимите сервитути и получават голяма обща работна зала с работни места (само обзавеждане). Спестените сградни елементи стават нови добавени площи за работни места и хора...

Така възниква Втората схема – „Лейзажна“ или „Open space“ (англ.). В нея се разработват и провеждат множество мерки, подобряващи комфорта на работа в огромно пространство, като например: допълнително изкуствено осветление; обезшумяване; системи за кондициониране, електрифициране на всяко свободно разположено работно място, а по-късно и компютризация. Планирането е като в гората („пейзажност“) със свободно и „неправилно“ криволичещи пътеки. Вж. фиг. 3. Появяват се и „групи“ работни места за 7 – 10 работни места – за въвеждане на установената необходима мащабност на пространството/пространствата... Вж. фиг. 4.

Фиг. 3. „Пейзажна зала“/”Open space”

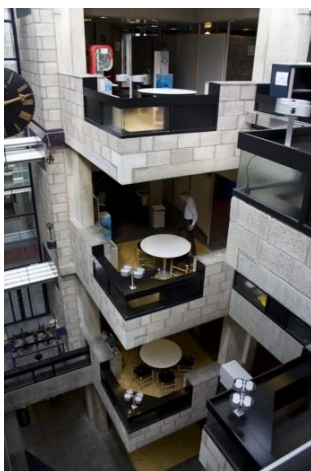
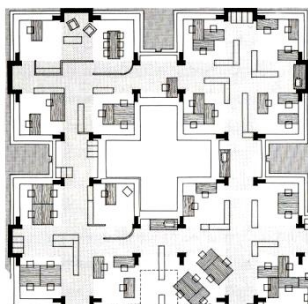
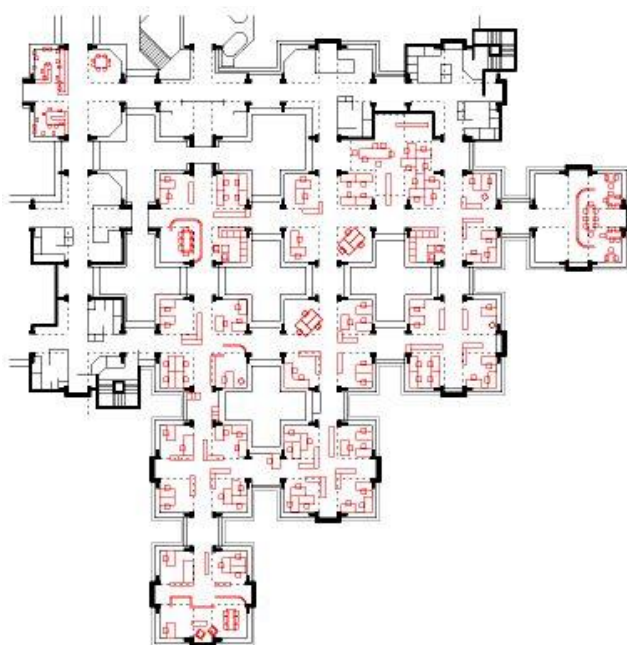
легенда:

Фиг. 4. „Пейзажна зала“ в процес на роене на групи работни места

На тази основа и при вече постигнатия свободата и правото си на идентичност и собствени особени и различни изисквания към работната среда индивид се достига до идеята (70-те години на XX век) за относително и частично фрагментиране на голямата зала до зони за по около 6 – 7 работещи. Вече е установено, че психологически толкова хора могат да контролират човешката си среда като лични особености, съвместимост и реална екипност. Ясно е, че това е постижение от гледна точка на хуманитарния му смисъл, но има и значителен икономически ефект за бизнеса... Според редица автори [2] обаче това е преимуществено социален мотив, желание за усъвършенстване на хуманитарното в архитектурната среда, където хората пребивават значителна част от живота си...

„Хибридна“ схема между първите две установява относителното вече оформено фрагментиране до мащаба на единица пространство с *капацитет до 10 работещи*. Вж. фиг. 5.

Фиг. 5. Фрагментиране на „Пейзажна зала“ – Осигурителна компания „Апелдорн“, арх. Херман Херибергер

Е-работното място е вид инсталация в какво да е пространство, проектирано и изградено по някои от гореспоменатите съображения, в което само се „настаняват“ специфични обитатели – работни места от най-висок ИТ клас. Тук не е необходим специалният му анализ в контекста на изследването... П. Савов прави актуално изследване на този вид архитектурна среда с нейните силно специализирани и специфични проблеми [2].

3. Особенности на Банковите административни сгради

Банките са особен тип административни *сгради за услуги*. Има *два вида дейности*, които са поляризиращи от гледна точка на възможностите за архитектурна интерпретация:

- пълна дискретност на работата на персонала с пари и информация;
- пряк контакт с клиентите, свързан с израза на доверие в сигурността на вложенията и инвестициите им, необходимост от разговори, убеждаване и взимане на информирани скъпи решения...

Традиционният екстериор на банковите сгради е подчертано доминиран от първата особеност. Банковите сгради внушават сигурност, затвореност и трудна достъпност. Често дори физическият контакт при влизането е очевидно свърх контролиран. Напоследък обаче настъпват известни промени в това отношение...

В интериора също се налага впечатлението за непристъпност „зад гишето“ – паравани, специфични работни места. Чувства се дистанцията между служителите на банката и клиентите. И тук новото време внася значителни изменения...

П. Савов разглежда в редица публикации и проекти аспектите на формирането на новия интериор по същество и като посочва редица нетипични архитектурни и художествени средства за постигане на тази цел [3 ÷ 6].

4. Съществени промени в Банковите административни сгради през XXI век

Промени в цялостното устройство на дейностите и изгледа на банковите сгради настъпват още от средата на XX век, но съществени и категорични те стават във времето след настъпването на Милениума. Факторите, които определят тези промени и последващите отражения в архитектурата на сградите, са:

- глобализацията;
- дигитализацията [2];
- редица дейности вече се извършват онлайн и без персонално участие на банкови служители;
- възникват етични и социални норми за работещите в банковата сфера, както и в отношенията между тях и клиентите...

4.1. Архитектурата на банковите сгради като цяло днес е неразпознаваема между останалите сгради от социалния сектор

Архитектурният образ на съвременната банкова сграда (според финансовите възможности на собственика на сградата, но с усилие да постигне колкото се може повече публичен успех) отразява най-добрите тенденции в развитието на съвременната архитектура и уникалните способности на архитекти – творци. Вж. фиг. 1 и фиг. 6.

Фиг. 6. Банкова сграда, включваща „зелените“ социални и архитектурни приоритети на съвременната архитектура

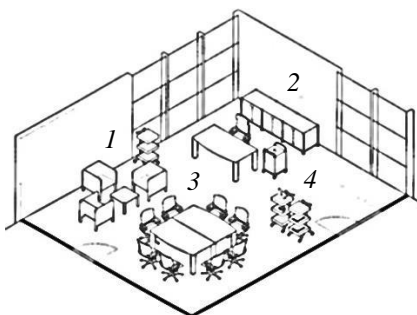
4.2. Структурата на вътрешното пространство включва двете крайни състояния: пълен интегритет и пълно отделяне с множество междинни степени на свързаност

Първият полюс не е физически пълна липса на контактност, има поне видимост (през защитни или обикновени стъкла), което преодолява исторически традиционната дебела стена в интериора. Разбираемо е, че групата пространства, свързани с парите, е сравнително отделена. Тук касите са максимално защитени и изолирани.

Съвременното „гише“ е доста по-отворено към клиентите, отколкото традиционното. Относително отделени са още две функции: директор и бокс за срещи с VIP клиенти. Тази междинна степен на свързаност се осъществява с доста леката и лесно променлива форма на паравани от дограма.

Вторият тип отношения на функции, хора и пространства е обединено общо пространство (тип „пейзажна зала“), включващо обзавеждането на работни места за служителите и мебели за посетителите – без физическо отделяне.

4.3. Социално-етичният аспект на промените се отразява на артикулацията на общото пространство

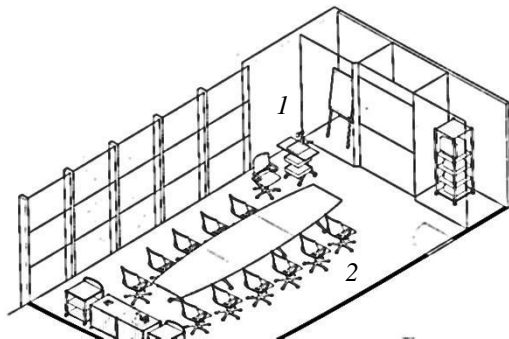

Фиг. 7. Мениджърски кабинет с активна социална ориентираност – кътове и мебели за срещи

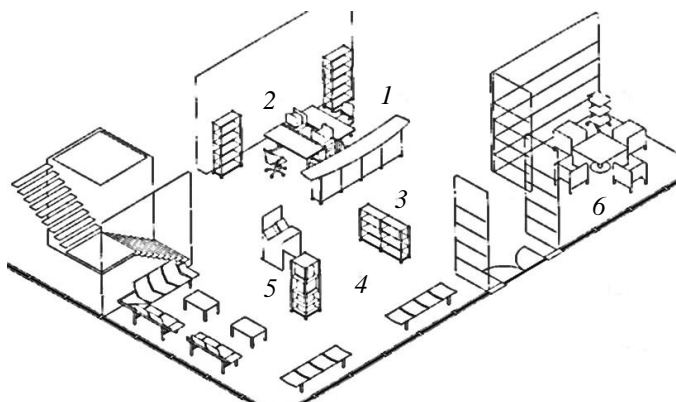
Означения на фиг. 7 – 9:

- 1 – рецепция; 2 – работно място за двама; 3 – рафт за списания като пространствен разделител;
4 – контейнер за документи и напитки; 5 – терминал на мултимедия и монитор;
6 – чакалня за продължителен престой*

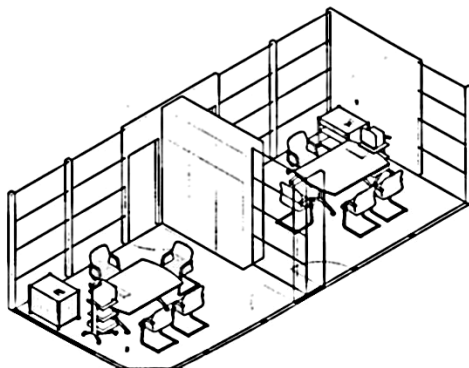
Съществуват утвърдени елементи на съдържанието на работните и социалните пространства на банковите сгради, както и на голяма част от административните изобщи. Видовете функции, които определят съдържанието и архитектурното решение на един банков клон (нецентрално представителство на една банка) са оперативната зала за работа на служителите и обичайната среща за рутинни услуги с клиенти, кабинети за ръководителите, зали за специални срещи и разговори с клиенти. Вж. фиг. 7 – 14.

Фиг. 8. Конферентна зала за 12 души с интегрирана мултимедия

Фиг. 9. Приемно пространство на съвременна банкова сграда с отразяване на новите тенденции

Фиг. 10. Зали за лични и дискретни срещи и разговори

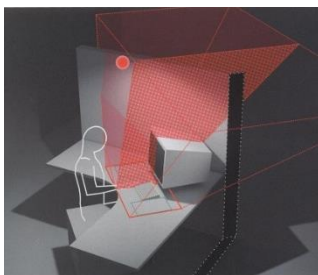
Фиг. 11. Интериор на „Пейзажна“ работна зала

Фиг. 12. Стъклена кабина, частично отделяща работещите в нея от останалите

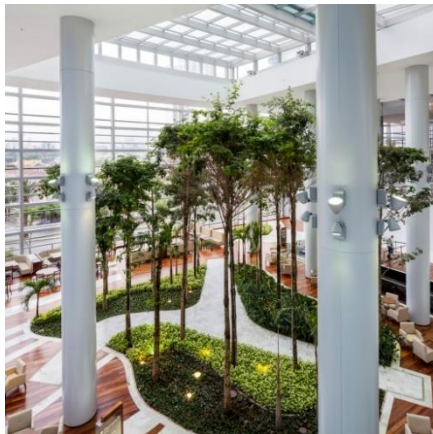
Фиг. 13. Различно свързани работни места – „затворен“, интимизиран тип и „отворен“, контактен и приканващ

Фиг. 14. Независима работна станция („Е-работно място“)

4.4. Художествената стойност на интериора се променя до неузнаваемост

Цялостната промяна на сградата на съвременната банка, дори и в малките преустроени клонове търси всякакви възможности да придобие атрактивен вид, основан на авторство и артистизъм [3, 5, 6]. Вж. фиг. 15.

Фиг. 15. Нов тип интериор на общите приемни пространства на банкова сграда – „зелен“ и нетипичен

5. Приложение

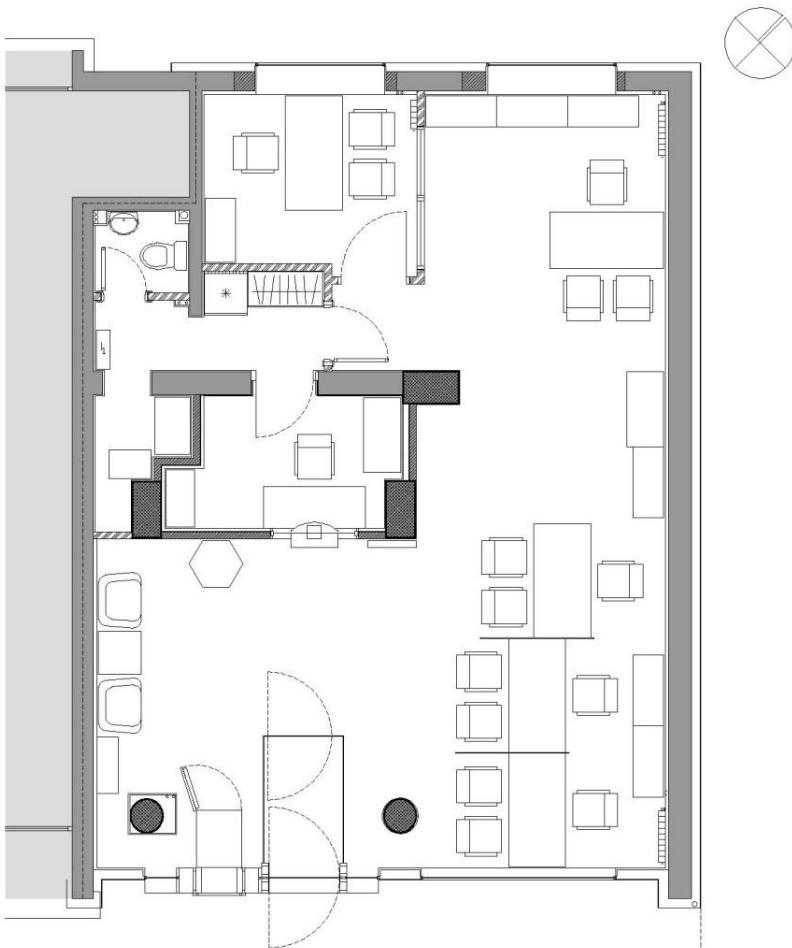
Българска реализация на архитектурен проект за преустройство на магазин в банков клон – ПИБ „Лагера“ в София, автор архитект Панайот Савов

Обемът на банковия клон е твърде малък, но е използван в максимална степен за постигане на едно съвременно решение. Изгледът на обекта е забелязващ се, с което „привлича“ клиенти, а и обогатява градската среда със своите естетически качества. Във вътрешното пространство са намерили място някои от световните тенденции: Първо е обогатена функцията, като приемното пространство се прелива с работни места и чакална за краткотрайно изчакване. Относително отделени са само защитената зона, приемната за ВИП клиентите. Съдържанието включва: *Рецепция; Работни места по за 1 служител с 2 клиенти и 1 отделно; Рафт (шестоъгълен, витрина) за списания и нумизматика като пространствен разделител; Контейнер за документи; Контейнер за напитки;* Второ, акцентирано е върху ценностите, които защитава банката (символично, но и удобно в центъра на вниманието е трезорът – касов възел). Съвременният проблем за етичното измерение е отразен в отношенията между работните места на служителите, както и между тях и клиентите, като е създадено едно единно партньорско пространствено решение. Атмосферата е уютна и приятелска, без излишния традиционен респект и въздържаност... Вж. фиг. 16 и 17.

Проектът на банка ПИБ „Лагера“ е реализиран през 2010 г. в София и функционира като такъв до 2018 г. Авторите – арх. Панайот Савов и арх. Вероника Лазарова, проучват темата, обогатявайки представите за този тип сгради в съвременен контекст, като влагат оригинални идеи в своето решение.

Фиг. 16. Нов изглед на банков клон на ПИБ „Лагера“ след реализацията на проекта

Фиг. 17. План на банковия клон

Заклучение¹

В архитектурата на съвременните банкови сгради настъпват коренни промени, основани на обективни изменения в света, бизнеса и отношенията между хората. Глобализацията, информационните технологии и новата етика налагат нови дейности и начини на осъществяването на досегашните. Променя се архитектурно художествената среда в банките, а това от своя страна влияе също изключително благоприятно и на самото функциониране и ефективност на банковата система. Хуманизира се и се естетизира цялостната жизнена среда на човека, част от която са и банките...

ЛИТЕРАТУРА

1. *Лазаров, Вл.* Обществени сгради. Техника, 1956-58.
2. *Савов, П.* Дигитални методи за интерактивна комуникация между архитектурните пространства и техните обитатели. Онлайн изд., 2020, ISBN 978-619-188-392-9.
3. *Савов, П.* Художествени прояви на хибридната форма между архитектурата и новите изкуства. София, Фондация Буквите, 2016, ISBN 978-619-154-201-7.
4. *Савов, П.* Комплексният подход в проектирането на съвременния паметник. // Годишник на УАСГ, 2019, 52 (4):1013 – 1025.
5. *Савов, П.* Синтезът на изкуствата в новия контекст. // Архитектура, 2019, 5.
6. *Савов, П.* Военните паметници от периода между XX и XXI век. // Годишник на УАСГ, 2019, (52) 4:1027 – 1040.

NEW BANKING BRANCH ARCHITECTURE

S. Kisliakov², Bl. Valkov³

Keywords: banks, bank branches, office buildings, E-offices, conference rooms

ABSTRACT

The whole sector of administrative activities, a particular part of which is banking, changed radically at the beginning of the 21st century. Globalization and digitalization are at the root of these changes. Only the human factor – but with a changed role, remains untouched. It affects the structure of the spaces as well as the functions – some change, others arise today.

Historically, there are three basic structural diagrams of the structure of administrative buildings and a new type that reflects digitalization (the so called E-office):

¹ В статията се рецензира реализиран проект на авторите П. Савов и В. Лазарова.

² Sava Kisliakov, Assist. Prof. Arch, Dept. “Public Buildings”, UACEG, 1 H. Smirnenski Blvd., Sofia 1046, e-mail: sava.kisliakov@gmail.com

³ Blagovest Valkov, Prof. DSc. Arch, Dept. “Public Buildings”, UACEG, 1 H. Smirnenski Blvd., Sofia 1046, e-mail: blagoarch@yahoo.com

- I. "Cellular" / common space (hallway, gallery, lobby) and offices – for 2, 3, 4 employees;
- II. "Landscape" / "Open space" – a whole floor as a single space, furnished with vacant workplaces without taking into account the natural lighting from the elevation walls, separate communication and service units, as well as boxes for the management staff (visual and sound) detachable with additional means – blinds, etc). The particular number of workplaces is not determined, but depends entirely on the total number of employees;
- III. "Hybrid between the first two" – modules sized for about 6 – 7 job positions, concerning the psychologically established ability to self-select employees and the tolerance between them.

The architectural image takes on an unprecedented and unsuspected look.